

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XV. — Wydana i rozesłana dnia 14 kwietnia 1880

37.

Ustawa z dnia 29 lutego 1880,

o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zarazę.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowilem i stanowią w przedmiocie zapobiegania księgosuszowi i tępienia tej zarazy, co następuje:

Rozdział I.

Środki zapobiegające przywleczeniu księgosuszu do krajów, w których ustawa niniejsza obowiązuje.

§. 1.

Gdy księgosusz wybuchnie w kraju, graniczącym z krajami, w których ustawa niniejsza obowiązuje, lub zostających z niemi w stosunkach bezpośrednich, wtedy z okolic zapowietrzonych kraju tego sprowadzać nie wolno:

- a) rogacizny i innych przeżuwaczy ani żywych ani nieżywych;
- b) wszelkich części zwierzęcych z przeżuwaczow pochodzących, odpadków, materiałów surowych, świeżych lub wysuszonych.

Wyjątek stanowią: nabiał, lój wytopiony, tudzież wełna owcza, wyprana lub nawapniona i zapakowana w worach lub w wańtuchach;

- c) paszy suchej, słomy i innych rodzajów podściółki, tudzież gnoju;
- d) sprzętów stajennych używanych i uprząży używanej, odzieży noszonej, przeznaczonej na sprzedaż, takiegoż obuwia i szmat.

Siano i słomę, tudzież inne rodzaje podściółki użyte do pakowania, zniszczyć należy w miejscu przeznaczenia towaru zaraz po nadejściu.

Za okolicę zapowietrzoną uważać należy tę, która mieści się w okręgu koła, zatoczonego z miejsca zapowietrzonego promieniem 20 kilometrów długości mającym.

Przywóz z okolic zapowietrzonych.

§. 2.

Przywóz z okolic
nie zapo-
wietrzonych.

Zwierzęta i przedmioty, których przywóz zakazany został w §fie 1, jeżeli pochodzą z okolic niezapowietrzonych kraju, dotkniętego zarazą, można przywozić i przewozić za zezwoleniem Władzy administracyjnej krajowej tutecznego okręgu administracyjnego ościennego pod następującymi warunkami:

- a) transport wchodzić ma tylko w tych miejscach, które osobiście wyznaczone są do tego; nadto:
- b) w miejsca wejścia udowodnić należy świadectwem urzędowym, że zwierzęta wprowadzane pochodzą z okolic niezapowietrzonych i że przechodziły przez okolice nie dotknięte zarazą;
- c) weterynarz urzędowy obejrzeć ma te zwierzęta i potwierdzić że są zdrowe i
- d) wprowadzając przedmioty, których przywóz zakazany jest w §. 1, *b, c, d* udowodnić należy urzędownie, że nie pochodzą z okolic zapowietrzonych i że nie leżały w miejscach zapowietrzonych.

§. 3.

Zakaz przywozu;
zamknięcie gra-
nicy.

Jeżeli jednak księgosusz wybuchnie w miejscach, oddalonych od granicy najwięcej o 40 kilometrów lub w ogóle w sposób groźny, Władza administracyjna krajowa tutecznego okręgu administracyjnego ościennego zakazać ma wszelkiego przywozu i przewozu zwierząt i przedmiotów w §. 1 wzmiankowanych przez granicę zagrożoną i zarządzić jej zamknięcie w miarę potrzeby nawet kordonem wojskowym.

§. 4.

Ułatwienia
obrotu.

Władza krajowa okręgu administracyjnego ościennego może jednak nawet w przypadkach §. 3go pozwolić na przepuszczanie pod warunkami §. 2go z okolic zapowietrzonych do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, przesyłek następujących:

- a) przesyłek bydła rzeźnego do takich miejsc, w których są rzeźnie publiczne;
- b) przesyłek całkiem suchych skór, kości, rogów, końców rogów i kopyt; solonych i wysuszonych jelit bydłowych grubych i cienkich, łoju nietopionego w beczkach i żołądkach, sierści krowiej, szpeciny świnięj, wełny owczej i włosów kozich, byle te ostatnie przedmioty zapakowane były w worach lub wańtuchach.

Przesyłki wzmiankowane pod *a* i *b* przewozić wolno tylko kolejami żelaznymi lub drogami wodnymi i z zachowaniem szczególnych ograniczeń i ostrożności. Rzeźnia, do której zmierzają przesyłki wzmiankowane pod *a*), łączyć się powinna bezpośrednio z koleją żelazną lub przystanią okrętową.

Ostrożności szczegółowe przepisane będą drogą rozporządzenia.

Przesyłkom przewozowym dozwalać się będzie wstępu pod warunkiem udowodnienia, że rząd kraju, do którego przesyłka jest przeznaczona, nie wzbroni jej przejścia przez granicę.

§. 5.

Odwietrzanie
osób.

Gdy granica zostanie zamknięta, osoby, o których wiadomo lub domyślać się należy, że były w miejscach zapowietrzonych lub stykały się ze zwierzętami lub przedmiotami w §fie 1ym pod *a, b, c, d* wzmiankowanymi, nie będą wpuszczone do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, dopóki się nie poddadzą odwietrzeniu.

Odwietrzać należy także rzeczy tych osób i wozy, na których przyjechały.

§. 6.

Gdy zaraza przybliży się na mniej niż 20 kilometrów od granicy, w miejscach okręgów pogranicznych zagrożonych, stosować należy przepisy, wydane dla okręgu zapowietrzonego (§. 27).

W przypadku takim Władze administracyjne powiatowe zarządzić mają oględziny przeżuwaczy, znajdujących się w odpowiednich powiatach pogranicznych, tudzież założenie rejestrów bydła, w których zapisywany być ma jego stan zdrowia, jakoteż przybytek i ubytek i rejestry te często przeglądać.

§. 7.

Zakazane jest wprowadzanie i przeprowadzanie rogaczyny z krajów, w których księgosusz często się pojawia i z których też przywleczenia tej zarazy osobliwie można się obawiać. Kraje te wskazane będą drogą rozporządzenia.

Co do owiec i kóz Władza administracyjna krajowa pozwolić może wprowadzać je i przeprowadzać pod warunkami §. 2go dopóty, dopóki niema zarazy w obrębie 80 kilometrów od granicy, lub dopóki się tak nie rozszerzy za granicą, że w ogóle na wprowadzanie ich nie można zezwolić.

Pod temi samemi warunkami pozwolić także można na przywóz i przewóz części zwierzęcych wzmiankowanych w §fie 4ym lit. *b* i zarządzić nadto odpowiednie ich odwietrzanie, gdy przechodzą przez granicę.

Przerzeczone zwierzęta, jakoteż części zwierzęce przewozić należy do miejsca przeznaczenia o ile tylko to być może koleją żelazną lub drogami wodnemi. Przepisy wydane drogą rozporządzenia wskażą szczegółowe ostrożności w tej mierze zachowywać się mające. Części zwierzęce świeże wyklucza się od przywozu i przewozu.

Przywóz i przewóz wełny wypranej lub nawapnionej, nabiału i łoju wytopionego nie podlega żadnym ograniczeniom.

Do przywozu przedmiotów wzmiankowanych w §. 1 lit. *c* i *d* potrzebne jest szczególne pozwolenie Władzy administracyjnej krajowej.

§. 8.

Dla zapobieżenia przemycań rogaczyny, granica od strony krajów w §. 7 wzmiankowanych ma być stale jak najściślej strzeżona.

Urządzenie tego strzeżenia granicy przepisane będzie drogą rozporządzenia. W razie potrzeby użyć należy w tym celu wojska do pomocy.

§. 9.

W obszarze, z temi krajami graniczącym, na przestrzeni 30 kilometrów, weterynarze rządowi założyc mają przy pomocy płatnych i przysiężnych rewizorów rejestr (kadaster) bydła, znajdującego się w gminach i w obszarach dworskich.

Rejestr ten utrzymywać będą rewizorowie pod kontrolą żandarmeryi i nadzorem Władz powiatowych.

W tym okręgu pogranicznym każda sztuka bydła opatrzona być powinna znakiem wypalonym i wyprowadzona być może ze swojej siedziby tylko za paszportem bydlęcym.

Pogranicz
okrąg zara

Środki prz
ciwko kraj
stale i czę
zapowietrzo

Środki prze
przenytni

Rejestr by
(Kadaster)

Gminy i obszary dworskie obowiązane są dopomagać do wykonania tych środków.

§. 10.

Przewóz bydła
kolejami żelaznymi.

W obszarze pogranicznym, w §. 9 wzmiankowanym, zarządowi kolejowemu wolno przyjmować zwierzęta przeżuujące do przewozu tylko na wyznaczonych do tego stacyach i na podstawie paszportów bydłecych, sporządzonych podług przepisu.

§. 11.

Przesyłki morskie.

Przepisy, dotyczące się obrotu na lądzie, odnoszą się także do przeżuwaczy i części zwierzęcych z nich pochodzących, przywożonych morzem.

Ostrożności szczególne, względem tych przesyłek potrzebne, przepisane będą drogą rozporządzenia.

Rozdział II.

Środki zapobiegające szerzeniu się księgosuszu i tępiące tę zarazę w krajach, w których ustawa niniejsza obowiązuje.

§. 12.

Środki ogólne.

Ustawa z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35) zawiera w §§. 4, 8 do 14 postanowienia, mające na celu zapobieganie szerzeniu się księgosuszu, mianowicie dotyczące się

- a) paszportów bydłecych dla przeżuwaczy wprowadzonych w handel;
- b) dozoru znawców nad targami bydłecymi, licytacyami i publicznymi wystawami bydła;
- c) przepisów zachowywać się mających, gdy zwierzęta przeżuujące przewożone są kolejami żelaznymi lub okrętami;
- d) opatrywania stad pędzonych;
- e) wykonania oględzin bydła i mięsa;
- f) dozoru nad oprawiskami;
- g) dopełniania szczególnych obowiązków ze strony tych osób, które mają do czynienia z cudzem bydłem, ściernem lub świeżemi odpadkami zwierzęcymi.

Co się tyczy obowiązku donoszenia o zachorowaniu lub padaniu bydła, w tej mierze stosowane być mają przepisy §§. 15 i 16 rzeczonyj ustawy.

Nadto zachowywać należy przepisy następujące.

§. 13.

Ostrożności względem rogacizny nowo przybyłej i do stajni wejść mającej.

Gdy zagraża wybuch księgosuszu, Władza administracyjna krajowa zarządzić może:

- a) aby rogacizny w innym miejscu kupionej a według okoliczności także innych zwierząt domowych nie wprowadzano pomiędzy tutaj czy to do stajni czy na pastwisko, aż dopiero, gdy w skutek obserwowania ich w miejscu odosobnionem przez czas odpowiedni, drogą rozporządzenia wyznaczyć się mający, okaże się niewątpliwie, że stan ich zdrowia nie jest podejrząny.

W przypadku takim, jeżeli jest większa ilość bydła, postarać się należy o osobną obsługę dla bydła nowo-przybyłego;

- b) aby rzeźnicy i handlarze bydła nie byli wpuszczani do cudzych stajni.

§. 14.

Gdy w kraju ogłoszony zostanie urzędownie wybuch księgosuszu (§. 22), natenczas w powiatach administracyjnych zapowietrzonych i w tych, które z nimi graniczą, w każdym przypadku, jak tylko w ogóle dostrzeżone będą na bydłciu objawy choroby wewnętrznej, uwiadomić należy o tem niezwłocznie przełożonego gminy (obszaru dworskiego) a względnie Władzę administracyjną powiatową.

Obowiązek
donoszenia.

Przełożony gminy (obszaru dworskiego) obowiązany jest w każdym razie, skoro tylko jakimkolwiek sposobem dowie się o przypadku zachorowania lub padnięcia bydłcia, wzbudzającym podejrzenie księgosuszu, uwiadomić o tem niezwłocznie Władzę administracyjną powiatową.

We wszystkich interesowanych gminach (obszarach dworskich) ogłosić należy rozciągłość obszaru, obowiązkowi temu podlegającego, z odwołaniem się do przepisów, dotyczących się obowiązku uwiadomiania i z wskazaniem skutków zaniedbania.

Obowiązkowi uwiadomiania, przepisami powyższemi rozszerzonemu, podlegają stale okręgi pograniczne, w §. 9 wzmiankowane, a każda inna Władza krajowa, chociażby zachodziła tylko obawa przywleczenia księgosuszu, włożyć go może w sposób podobny albo na cały obszar administracyjny, albo na części tegoż.

§. 15.

Władza administracyjna krajowa ustanowić może nagrody dla osób do donoszenia uprawnionych ale nie obowiązanych, za pierwsze doniesienie o wybuchu księgosuszu w miejscach, w których go dotąd nie było, w kwocie aż do dwustu złotych; za doniesienia o przekroczeniach przepisów, dotyczących się księgosuszu, t. j. za zakazane, zaborowi podlegające wprowadzenie rogacizny w kwocie aż do całkowitego czystego dochodu ze sprzedaży bydła zabranego; nakoniec za doniesienia o innych przekroczeniach przepisów niniejszych w kwocie aż do stu złotych.

Nagrody
za doniesienia.

§. 16.

Przełożony gminy (obszaru dworskiego), skoro tylko się dowie o przypadku zachorowania lub padnięcia, wzbudzającym podejrzenie księgosuszu, albo o niewątpliwym przypadku księgosuszu, obowiązany jest tymczasem i zanim komisya pomorowa przybędzie:

Środki w razie
wybuchu księgo-
suszu. Środki
tymczasowe.

- a) ogłosić w gminie, co zaszło;
- b) uwiadomić o tem gminy sąsiednie i obszary dworskie;
- c) kazać zamknąć stajnię lub stanowiska, gdzie przypadek się zdarzył;
- d) zabronić wydalania z miejsca rogacizny, owiec i kóz;
- e) zakazać wypędzania na paszę.

§. 17.

Gdy Władza administracyjna powiatowa dowie się o przypadku zachorowania lub padnięcia, wzbudzającym podejrzenie księgosuszu, lub o niewątpliwym wybuchu tej choroby, wysłać ma na miejsce urzędnika administracyjnego i urzędowego weterynarza.

Komisya pomo-
rowa.

Wydelegowany urzędnik administracyjny, weterynarz i przełożony gminy (obszaru dworskiego), stanowią komisją pomorową.

Komisya ma zbadać, czy się istotnie zdarzył przypadek księgosuszu a jeżeli tak, jakim sposobem się dostał i o ile się rozszerzył.

Wydelegowany urzędnik administracyjny przewodnicząc komisji pomorowej, zarządzić ma środki, które ustawa i przepis wykonawczy nakazuje i postarać się, aby je wykonano.

§. 18.

Jeżeli niema padliny, na której możnaby stwierdzić księgosusz, komisya pomorowa może kazać zabić bydłę chore, o księgosusz podejrzane, dla zrobienia sekcyi.

Nim to nastąpi, ocenić należy podług przepisu wartość bydłęcia, które ma być zabite.

§. 19.

Zalecanie, sprzedaż, używanie środków zapobiegających i leczniczych jest podczas księgosuszu zakazane. Środki odwietrzające nie zaliczają się do zapobiegających i leczniczych.

§. 20.

Jeżeli dochodzenia nie potwierdzą stanowczo, że księgosusz wybuchł, lecz też nie usuwają całkiem podejrzania, że istnieje, komisya pomorowa utrzymać ma aż do wydania dalszych zarządzeń, środki przepisane w §. 16 i oprócz tego wprowadzić ma w wykonanie następujące środki:

Postępowanie
a) w razie podej-
rzenia zarazy.

a) Z zachowaniem odpowiednich ostrożności spisać należy wszystko bydło miejscowe, t. j. rogaciznę, owce i kozy i przekonać się naocznie o stanie jego zdrowia.

b) Zabudowania gospodarskie i stanowiska, w których znajdują się zwierzęta podejrzane, lub takie, które stykały się z podejrzanymi, trzymać należy zamknięte z zachowaniem przepisu §. 21 lit. g, i postarać się o osobnych dozorców dla tych zwierząt.

c) Jak tylko zwierzę jednego z rzeczonych rodzajów zachoruje lub padnie, donieść o tem należy niezwłocznie (§§. 12, 14).

Dopóki komisya pomorowa jest w miejscu obecna, tejeż należy czynić doniesienia.

d) Zwierząt padłych nie wolno ani zagrzebywać ani w inny sposób usuwać, dopóki rodzaj choroby nie będzie stwierdzony. Dopóki to nie nastąpi, wzbraniać należy przystępu ludziom i zwierzętom.

Według uznania komisji pomorowej sekcyja każdego padłego bydłęcia może być przedsięwzięta.

Zwierzęta padłe lub zabite usunąć należy tak, aby nie były szkodliwe.

e) Rogaciznę ze stajen lub stanowisk nie podejrzanych, zabijać wolno tylko za zezwoleniem komisji pomorowej i pod dozorem weterynarza.

Co się tyczy zużytkowania mięsa, jakoteż skóry ze zwierzęcia, które weterynarz uznał po zabicu za zdrowe, w tej mierze stosować należy przepisy §. 21 *c i d*.

Jeżeli w zwierzęciu zabitem wykryte będą choćby najmniejsze ślady księgosuszu, postąpić z niem należy w myśl §. 21 *b*.

Jeżeli na targowicach bydła rzeźnego lub w rzeźniach spostrzeżono zwierzęta podejrzane o księgosusz, zarządzić należy odosobnienie tychże stosownie do przepisów ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35, §. 9).

§. 21.

Jeśli dochodzenia stwierdzą istnienie księgosuszu, wykonać należy w zapowietrzonej zagrodzie (posiadłości, stajni, stanowisku) następujące rozporządzenia:

b) Gdy księgosusz zostanie stwierdzony.

a) Niezwłocznie powybijać należy pod dozorem komisji pomorowej wszystko bydło dotknięte zarazą, jakoteż i takie, które z zarażonemi zwierzętami przebywało w jednej stajni lub stanowisku, albo w inny sposób stykało się z niemi bezpośrednio lub pośrednio, mając wspólnych dozorców, wspólne sprzęty do paszy lub poidła itp.

Komisji pomorowej wolno nadto kazać powybijać rogaciznę znajdującą się w innym stanowisku tej samej zagrody, lub w najbliższym tejże otoczeniu, także w innych zagrodach, jeżeli na słusznej podstawie przypuszcza, że zarażenie było możebne.

b) Zwierzęta rogate dotknięte księgosuszem i w skutek tego padłe lub pozabijane, uczynić należy natychmiast nieszkodliwemi bądź ogniem, bądź środkami chemicznemi, nie odejmując którejkolwiek części, albo też zakopać je dostatecznie głęboko, ponacinawszy skórę na krzyż.

Miejsca, w których się zagrzebuje, a względem których zachować się należy stosownie do przepisów §. 42 ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35), należy odpowiednio zabezpieczyć od przystępu i tychże dozorować.

c) Mięso ze zwierząt rogatych, pozabijanych w skutek podejrzenia o księgosusz, a które po zabiciu weterynarz uzna za zdrowe, może być albo w miejscu zapowietrzonem spożyte, albo do miejsc, gdzie jest większa konsumeya, wysłane, z zachowaniem odpowiedniej ostrożności, która przepisana będzie drogą rozporządzenia.

d) Skóry rogacizny, pod e wzmiankowanej, jeżeli niezwłocznie odwietrzone zostały przez namoczenie w ługu wapiennym, mogą być pod dozorem wywiezione do garbarni w celu wyprawienia ich natychmiast.

e) Jeżeli w stajniach bydłych zapowietrzonych, w których wszystkie zwierzęta rogate powybijano dla wytępienia zarazy, znajduje się mała ilość owiec i kóz, należy je pozabijać; dalsze postępowanie z zwierzętami wybitemi, zależy podobnie jak co do rogacizny, od stanu stwierdzonego przez weterynarza przed zabiciem i po temże.

Wielkie stada owiec, umieszczone w stajniach oddzielnych, jednakże z zapowietrzonemi stajniami bydłecemi w styczności będących, wolno podzielić, poczem trzeba je na 21 dni zamknąć i obserwować.

Psy, koty, drób i inne drobne zwierzęta domowe trzymać należy w zamknięciu po za obrębem stajni bydła rogatego.

Zwierzęta takie znalezione w stajniach bydłych zapowietrzonych lub wolno chodzące, należy pozabijać i zniszczyć.

f) Zagrodę, w której znajdują się lub znajdowały zwierzęta rogate, owce lub kozy dotknięte zarazą, lub które się z zarażonemi stykały, należy obstawić strażą, w razie potrzeby wojskową i opatrzyć napisem „księgosusz“.

g) Bez szczególnego pozwolenia komisji pomorowej, do zagrody zapowietrzonej wpuszczać wolno tylko służbę bezpieczeństwa i osoby sądowe, księży, lekarzy i akuszerki dla wypełnienia obowiązków ich zawodu.

Natomiast bez tego pozwolenia:

aa) nie wolno wynosić z zagrody zapowietrzonej żadnego przedmiotu;

bb) żadnemu mieszkańcowi zagrody nie wolno obcować z innymi mieszkańcami tego samego miejsca, ani zagrody opuścić.

- h) Wszystkie osoby, opuszczające zagrodę zapowietrzoną, obowiązane są oczyścić się starannie, przede wszystkim zaś oczyścić obuwie.
- i) Miejsca, w których przebywały zwierzęta chore na księgosusz, jakoteż przedmioty, które z nimi się stykały, tudzież ich odchody, oczyścić należy i odwietrzyć niezwłocznie podług przepisu.

Jeżeli przedmioty takie nie dadzą się odwietrzyć lub nie mają wartości, należy je zniszczyć.

- k) Również odzież tych osób, które zajmowały się chorem lub padłym zwierzęciem, jakoteż odwietrzaniem, należy także odwietrzyć, lub, jeśli nie ma wartości, spalić.

Osoby te oczyścić powinny ciało swoje dokładnie.

- l) Odwietrzanie odbywać się powinno pod dozorem znawców.

§. 22.

Wybuch księgosuszu ogłosić należy w językach krajowych.

Władza administracyjna powiatowa ogłosić go ma w swoim powiecie i uwiadomić o tem sąsiednie powiaty administracyjne a w krajach nadbrzeżnych także morskie Władze zdrowia.

Uwiadomić należy także te gminy, do których zaraza mogła być zanieśiona; a jeżeli miejsce zapowietrzone oddalone jest od granicy państwa najwięcej 75 kilometrów, uwiadomić należy o wybuchu zarazy także Władzę właściwą sąsiedniego państwa.

Władza administracyjna krajowa zarządzić ma ogłoszenie o wybuchu zarazy w swoim okręgu administracyjnym i uwiadomić o nim także sąsiednie Władze administracyjne krajowe, a jeżeli kraj jest nadbrzeżny, także Władzę morską w Tryeście, jakoteż te okręgi administracyjne, które utrzymują znaczne i bezpośrednie stosunki z okolicami zapowietrzonemi.

Gdy się zdarzą przypadki księgosuszu wzmiankowane w §. 33, uwiadomienie rozesłać należy we wszystkich kierunkach, w których możnaby przypuszczać niebezpieczeństwo zawleczenia zarazy.

Wszelkie uwiadomienia i ogłoszenia o wybuchu księgosuszu skutecznie należy natychmiast i Władza administracyjna krajowa donosić ma o nich niezwłocznie ministerstwu spraw wewnętrznych.

§. 23.

Każde miejsce zapowietrzone odznaczyć należy w sposób dla każdego zrozumiały. Oprócz tego, co wyżej jest przepisane, wykonać tu należy następujące zarządzenia:

- a) owce i kozy oddalić należy na czas zarazy ze stajen rogacizny;
- b) wszystkie zwierzęta domowe z wyjątkiem koni, trzymać należy zamknięte po za obrębem stajen rogacizny a wałęsające się psy i koty pozabijać;
- c) osoby, opuszczające miejsce zapowietrzone, poddać się mają przepisom §. 21 lit. g i h;
- d) ze stajen wolnych od zarazy gnój wyrzucać należy codziennie;
- e) zabronić targów na bydło i innych, tudzież wszelkiego liczniejszego zbierania się ludzi i zwierząt; również zabronić można mieszkańcom miejsca zapowietrzonego uczestnictwa w takich zgromadzeniach po za obrębem miejsca zapowietrzonego;

- f) rogaciznę, owce i kozy o tyle tylko wolno wpuszczać do miejsca zapowietrzonego, o ile bydła takiego potrzeba na żywność;
- g) koleją żelazną lub okretami wolno przewozić rogaciznę, owce, kozy i płody zwierzęce surowe tylko z zachowaniem ostrożności, wykluczających niebezpieczeństwo rozwleczenia;
- h) wywóz i przewóz siana, słomy i innych przedmiotów, ułatwiających rozwleczenie zarazy jest zabroniony.

Do pakowania wyrobów przemysłowych wolno używać siana i słomy tylko wtedy, gdy są odwiezione. Po rozpakowaniu spalić je należy niezwłocznie;

- i) w razie większego rozszerzenia się zarazy w pewnym miejscu, miejsce to lub niektóre części jego otoczone być mogą w razie potrzeby kordonem wojskowym i poddane jeszcze ostrzejszym ograniczeniom obrotu;
- k) jeżeli zaraza wybuchnie w czasie, gdy roboty polowe są właśnie w toku, zarządzone zamknięcie obwodu przeniesione być może do granicy polowej (zamknięcie pól) a mieszkańcom, których zagrody są jeszcze wolne od zarazy, można pozwolić, aby swemi zaprzęgami wykonywali roboty polowe z zachowaniem potrzebnych ostrożności.

§. 24.

Zarządzenie środków w §. 23 wzmiankowanych, jakoteż postaranie się o ich wykonanie, należy do Władzy administracyjnej powiatowej, a względnie do urzędników, których do tego wydeleguje.

Wykonanie tych środków.

Władza gminna (zwierzchność obszaru dworskiego) miejsca zapowietrzonego jest odpowiedzialna za ściśle wykonanie zarządzonych środków a Władza administracyjna powiatowa ma nad tem czuwać.

§. 25.

Jeżeli księgosusz wybuchnie w większych miastach lub rozległych miejscowościach tylko w niektórych punktach. komisya pomorowa ograniczyć może w miarę miejscowych stosunków spisanie bydła, jakoteż środki mające na celu zamknięcie i zabezpieczenie, do pojedynczych części miasta lub wsi, albo do zagrody lub nawet tylko do stajni zapowietrzonej.

Środki osobne dla większych miejsc.

§. 26.

Zagrody odosobnione, t. j. najmniej na 500 metrów oddalone od wszelkich innych mieszkań i siedzib, gdy w nich wybuchnie zaraza, uważane być mogą, o ile stosunki miejscowe na to pozwalają, za osobne miejsca zapowietrzone. W przypadku takim zarządzanego zamknięcia ich nie trzeba rozciągać na gminy, do których należą, jeżeli te są wolne od zarazy.

Dla zagród odosobnionych.

§. 27.

Gdy księgosusz panuje w miejscu nie należącym do większych miast, do których odnoszą się przepisy wyjątkowe §. 25, natenczas Władza administracyjna powiatowa, w razie potrzeby w porozumieniu z sąsiednimi Władzami powiatowymi, oznaczy okrąg (okrąg pomorowy), rozciągający się stosownie do stosunków miejscowych, zwyczajnie nie bliżej niż na 20 kilometrów od miejsca zapowietrzonego, w którymto okręgu obowiązywać mają następujące rozporządzenia:

Okrąg pomorowy.

- a) Przełożeni gmin (obszarów dworskich) spisać mają wszystką rogaciznę, owce i kozy, obejrzeć je i utrzymywać ich wykaz; w razie potrzeby poznać należy te zwierzęta cechami wypalonymi.

O wszelkiej zmianie w ilości bydła uwiadamiać należy przełożonego gminy (obszaru dworskiego).

- b) Skoro tylko zwierze jednego z tych rodzajów zachoruje lub padnie, uwiadomić należy o tem niezwłocznie przełożonego gminy (obszaru dworskiego) (§. 14), który doniesie o tem Władzy administracyjnej powiatowej a względnie komisji pomorowej, jeżeli ta się znajduje w okręgu zapowietrzonym.
- c) Padłe zwierzęta okryć należy starannie tam gdzie padły i zostawić je aż do dalszego rozporządzenia, zapobiegając wszelkiemu z nimi zetknięciu.

Komisja pomorowa zarządzić może sekcją każdego padłego przeżuwaacza celem stwierdzenia choroby.

- d) Rogaciznę, owce i kozy wprowadzać wolno do okręgu pomorowego i przez tenże przeprowadzać, jakoteż przewozić paszę suchą i słomę tylko za osobnem pozwoleniem Władzy administracyjnej powiatowej.
- e) Kolejami żelaznymi i okrętami przewozić wolno takie zwierzęta tylko z zachowaniem ostrożności wskazanych w §. 23, lit. g.
- f) Targi na bydło odbywać wolno w większych miastach okręgu pomorowego tylko za osobnem pozwoleniem Władzy administracyjnej krajowej i tylko pod tym warunkiem, że wszystkie zwierzęta przejuwające na targ przyprowadzone, odprowadzać można ztamtąd tylko wprost do rzeźni, znajdującej się w tem samym miejscu.
- g) Wywóz rogacizny, owiec i kóz, jakoteż wywóz wełny owczej surowej, łoju nietopionego, rogów, racic, paszy suchej, słomy, podściółki i nawozu z okręgu pomorowego jest zabroniony.
- h) Tylko wyjątkowo i jeżeli zachodzą okoliczności zasługujące na szczególne względy, Władza administracyjna powiatowa pozwolić może na wyprowadzanie bydła rzeźnego, jakoteż na wywóz paszy suchej i słomy pod odpowiednią kontrolą i za zezwoleniem Władzy administracyjnej powiatowej miejsca, do którego się ma wywieść; jeżeli zaś wywozić się ma do innego kraju, należącego do obszaru, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, za zezwoleniem Władzy krajowej tego ostatniego kraju.
- i) Do mięsa, jakoteż do skór z rogacizny, owiec lub kóz, które w obrębie okręgu pomorowego zabito bądź zdrowe bądź podejrzane o zarazę, a które po zabiciu weterynarz uznał za zdrowe, stosowane będą przepisy §fu 21go lit. c i d.
- k) W miejscowościach graniczących z miejscem zapowietrzonym, Władza administracyjna zabronić ma wypędzania bydła na paszę, w razie obawy zarażenia się tegoż.

§. 28.

Jeżeli jest więcej miejsc zapowietrzonych a leżą blisko siebie, utworzyć należy wspólny okrąg pomorowy i podać o tem do publicznej wiadomości.

§. 29.

Jeżeli księgosusz rozszerzy się na większej przestrzeni kraju, podzielić należy obszar pomorowy na pomniejszych okręgi pomorowe i ustanowić w każdym komisją pomorową.

W przypadku takim Władza administracyjna krajowa ustanowi komisarza do kierowania tępieniem zarazy na obszarze pomorowym.

Okręgi pomorowe wspólne.

Podział obszaru pomorowego na okręgi pomorowe.

§. 30.

Dla przestrzegania ograniczeń obrotu, nastających po utworzeniu okręgów pomorowych, postawić należy w razie potrzeby kordon wojskowy.

Kordon.

§. 31.

Jeżeli księgosusz istnieje w niewielu pojedynczych miejscach jednej tylko okolicy pewnego kraju, natenczas obrót w częściach kraju leżących po za obrębem okręgów pomorowych, między sobą i z innymi krajami nie podlega dalszemu ograniczeniu.

Obrót w niezapowietrzonych częściach kraju.

Jeżeli księgosusz rozszerzy się w kraju bardziej lub panuje tu i owdzie w rozmaitych miejscach, do kraju tego stosowane być mają odpowiednio w miarę niebezpieczeństwa zawleczenia zarazy, przepisy §§. 1 do 5 z uwzględnieniem przepisów §. 21 *c* i *d*, dotyczących się sprzedaży mięsa i skór.

Ogólny zaś zakaz przywozu i zamknięcie granicy (§. 3) od strony kraju zapowietrzonego, zarządzone być może tylko za zezwoleniem ministerstwa spraw wewnętrznych. Jeżeli przywóz z kraju zapowietrzonego ograniczony został do wzmiankowanych w §. 4 transportów bydła rzeźnego i pewnych surowych produktów zwierzęcych, natenczas bydło gospodarskie (do chowu, robocze, dojne lub jałownik) wprowadzać można z okolic niezapowietrzonych kraju dotkniętego zarazą do innego kraju tylko w razie udowodnionej nagłej potrzeby, za zezwoleniem odpowiednich Władz krajowych, pod warunkami, które one ustanowią, a gdy przybędzie na miejsce przeznaczenia, w każdym razie zamknięte być ma dziesięć dni i obserwowane przez weterynarza na koszt właściciela.

§. 32.

Księgosusz uznać należy za nieistniejący już w zagrodzie lub w pewnej miejscowości, jeżeli w ciągu 20 dni od czasu, gdy ostatnie bydło padło w skutek księgosuszu, lub było zabite jako chore na księgosusz lub jako podejrzane o tę chorobę, nie zdarzył się żaden nowy przypadek tego rodzaju i odwietrzenie dokonane zostało we wszystkich przypadkach podług przepisów rozporządzenia wykonawczego.

Ustanie księgosuszu w miejscowościach lub zagrodach.

Nawet po zupełnem odwietrzeniu zagrody lub miejscowości i po zniesieniu zamknięcia, Władza administracyjna powiatowa zabronić może jeszcze na jakiś czas wprowadzania bydła do stajen, które były zapowietrzone.

Na pastwiskach, na których pasło się bydło chore na księgosusz lub podejrzane o tę zarazę, wolno pasać dopiero po pewnym przeciągu czasu, który Władza wyznaczy.

§. 33.

Gdy urzędownie stwierdzony będzie księgosusz w stadzie przewożonem na okrecie lub koleją żelazną, zabić należy jak można najprędzej wszystkie zwierzęta z tego stada tak chore jak i zdrowe. Do zwierząt zabitych, jakoteż do osób, które zajmowały się zwierzętami chorem i podejrzaniem, zastosować należy przepisy §fu 21go.

Środki w razie przypadków księgosuszu podczas przewozu.

Gdy stwierdzony zostanie księgosusz na targu bydła rzeźnego lub w rzeźni publicznej, natenczas, jeżeli tamże nie poczyniono dostatecznych stałych zarządzeń, zapobiegających rozwleczeniu zarazy i przenoszeniu się tejże na inne przegony, zabronić należy wyprowadzenia napowrót przeżuwaczy, które się tam znajdują i kazać je zabić.

na targach i w rzeźniach.

Zresztą postąpić należy podług przepisów §fu 21go.

Rozdział III.

Zaraza u owiec i kóz.

§. 34.

W razie zarazy u owiec i kóz stosować należy odpowiednio te środki, które przepisane są przeciw księgosuszowi.

Rozdział IV.

Wynagrodzenie za zwierzęta zabite i za przedmioty zniszczone policyjnie.

§. 35.

Ocenienie.

Gdy w wykonaniu niniejszych przepisów, rogacizna, owce i kozy, zabite będą z polecenia urzędowego komisji pomorowej, właściciele za zwierzęta powybijane otrzymają wynagrodzenie równające się pospolitej wartości szacunkowej.

Wartość oznaczona być ma w obecności komisarza administracyjnego bez względu na wybuchłą zarazę podług przepisów §fu 39go ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37).

Za przedmioty zniszczone z polecenia komisji pomorowej, celem odwietrzenia, właścicielowi ich należy się wynagrodzenie, równające się wartości szacunkowej; wartość tychże oznaczać należy w podobny sposób, jak wartość zwierząt.

Wylacza się jednak gnój, za który nie daje się wynagrodzenia.

Prawo wynagrodzenia upada:

- a) gdy wina przywleczenia księgosuszu ciąży na właścicielu zwierząt;
- b) gdy zaniedbał ciężącego na nim obowiązku, doniesienia niezwłocznie o zachorowaniu bydła;
- c) gdy pomiędzy bydłem, przyprawdzonym z krajów, w których nie obowiązuje ustawa niniejsza, albo z okręgu zapowietrzonego, lub też pomiędzy bydłem pewnej zagrody, w której takie bydło umieszczono, wybuchł księgosusz w ciągu 10 dni po wprowadzeniu.

Nadto nie będzie dawane wynagrodzenie za rogaciznę wprowadzoną, chociażby za urzędowym pozwoleniem (§. 27 *d*), do okręgu pomorowego, jeżeli z polecenia komisji pomorowej musiano ją powybijać, zanim okrąg pomorowy został zniesiony.

Dochód ze sprzedaży płodów zwierzęcych.

Dochód ze sprzedaży płodów zwierzęcych, o ile przepis §fu 21go *c*) i *d*) sprzedawcą je pozwala, przepada na rzecz skarbu publicznego, jeżeli właścicielowi należy się wynagrodzenie za zwierzęta powybijane; we wszystkich innych przypadkach sprzedaje się, o ile to jest dozwolone, na niebezpieczeństwo i na rachunek właściciela i do Rządu nie można rościć sobie z tego powodu żadnych pretensyj.

§. 36.

O wynagrodzeniu orzeka się podług §fu 40go ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37).

Rozdział V.

Pokrycie kosztów powstałych w skutek zarządzeń przeciw księgosuszowi.

§. 37.

Skarb państwa pokrywa wydatki:

- a) na pilnowanie lub zamknięcie granicy od strony państw sąsiednich i od strony krajów korony węgierskiej, z wyjątkiem dodatków do należności za kwatunek i podwoły do transportów wojskowych, płaconych stosownie do istniejących urzędzeń z funduszków krajowych;
- b) na zaprowadzenie komisyj do oglądania bydła na tejsze granicy, jakoteż na granicach pomiędzy krajami reprezentowanemi w radzie państwa;
- c) na nagrody za doniesienie o wybuchu zarazy lub o przekroczeniach przepisów, tyczących się księgosuszu;
- d) na wynagrodzenie właścicieli, należące się tymże w myśl §. 35 i w ogóle za wybijanie zwierząt;
- e) na czynności komisyj wydelegowanych przez Władze administracyjne, mianowicie też celem spisywania i kontroli nad rejestrami bydła w okręgach pogranicznych (§§. 6, 9);
- f) na rewizorów (§. 9).

Z skarbu
państwa,

Koszta postawienia kordonu na granicach pomiędzy krajami reprezentowanemi w radzie państwa, jakoteż koszta zamknięcia w głębi kraju ponosi kraj, a mianowicie w pierwszym przypadku ten kraj, dla ochrony którego kordon postawiono.

z funduszków
krajowych,

Obowiązek pokrywania wydatków na miejscowe środki ostrożności, jakoteż na wywożenie i usuwanie padliny w sposób nieszkodliwy, tudzież na miejsca do zakopywania (§. 21 b) ciąży na gminach a względnie na obszarach dworskich ze związku gminnego wyłączonych.

przez gminy,

Koszta odwietrzania dziedzińców i stajen ciąży na właścicielu.

przez właściciela.

Za oględziny weterynarskie w stacyach kolei żelaznych i statków, w których bydło wsadza się i wysadza, pobierać można od obowiązanych do opłacenia przewozu, taksy odpowiednie za zezwoleniem Władzy krajowej.

Rozdział VI.

Przepisy tyczące się kar.

§. 38.

Do wykroczeń przeciwko przepisom ustawy niniejszej, mianowicie zaś we względzie zaniedbania przepisanych uwiadomień (§§. 12, 14, 20 lit c), 27 lit. a) i b), stosowane będą przepisy §§. 44, 45, 47, 48, 49 i 50 ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37) o środkach zapobiegających chorobom zwierzęcym zaraźliwym i o tępieniu tychże, z uwzględnieniem większego niebezpieczeństwa, wynikającego z przekroczenia przepisów o księgosuszu.

§. 39.

Zwierzęta i płody zwierzęce, które przeprowadzono przez granicę państwa lub kraju, przelamując zakaz wprowadzania i przeprowadzania, jakoteż omijając wyznaczone stacye wejścia, lub przerywając postawiony kordon, uznac ma Władza karna za przepadłe.

Bydlę rogatę, napotkane w okręgu pogranicznym w §. 9 wzmiankowanym a nie zapisane w rejestrze bydła lub nie opatrzone znakiem wypalonym, który drogą rozporządzenia będzie przepisany, lub przepisany paszportem bydłecym nie uprawnione, uznane być ma także za przypadłe.

Bydlę takie przepasć ma także, gdy pochodzi z obszaru pogranicznego a napotkane będzie po za obrębem tegoż.

Zresztą stosowane będą przepisy §fu 46go ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35).

Rozdział VII.

Przepisy przechodnie.

§. 40.

Bezwarunkowy zakaz wprowadzania rogaczyny, wyrzeczony w §. 7 ustawy niniejszej zaczyna obowiązywać w całej osnowie w krajach w pierwszym ustępie tego paragrafu wzmiankowanych, dopiero od dnia 1 stycznia 1882 i od tego terminu zwinięte być mają kwarantanny na granicy rossyjskiej i rumuńskiej istniejące.

Aż do tego terminu wolno wprowadzać rogaczynę do Galicyi i Bukowiny na potrzebę tych krajów.

Również aż do tego terminu wolno wprowadzać bydło rzeźne do miejsc wielkiej konsumcyi w krajach austriackich.

Pod tym względem wydają się przepisy następujące:

1. Zwierzęta przeżuujące wprowadzać wolno tylko przez zakłady kwarantannowe.

2. Zwierzęta przeżuujące wpuszczane będą do zakładów kwarantannowych tylko pod warunkiem, że będzie udowodnione, jako pochodzą z okolic niezapowietrzonych i że były prowadzone przez okolice wolne od zarazy.

3. Gdy w odpowiednim kraju zagranicznym panuje silniejsza zaraza, albo gdy panuje bliżej niż 80 kilometrów od granicy, natenczas dla wprowadzanych z zagranicy przeżuwaczy zamknąć należy na czas niebezpieczeństwa zakłady kwarantannowe bezpośrednio zagrożone, a jeżeli zaraza bardzo się rozszerzy, wszystkie zakłady kontumacyjne bez względu na odległość.

4. Należy również zawsze zamknąć zakład kwarantannowy i nie przyjmować do niego przeżuwaczy, gdy pomiędzy wprowadzonymi do niego zwierzętami wybuchnie księgosusz.

5. Rogaczynę wprowadzoną w celach gospodarskich poddać należy kwarantannie 15dniowej, rzeźne 10dniowej.

6. W razie wybuchu księgosuszu powybyjać należy wszystkie zwierzęta stada zarażonego, wprowadzone do zakładu kwarantanny.

Skarb państwa nie będzie płacił wynagrodzenia za zwierzęta powybyjane.

Do mięsa i skór zwierząt, które po zabiciu okazały się zdrowymi, stosowane będą przepisy §fu 25go lit. c i d.

7. Bydło wypuszczone z zakładu kwarantannowego po upływie czasu obserwacji, opatrzyć należy osobną cechą wypaloną i paszportem bydłecym (kwarantannowym).

8. Bydło rzeźne wpuszczać wolno tylko do takich zakładów kwarantannowych, które znajdują się w pobliżu kolei żelaznej, z kąd przewiezione być mogą bez przeladowania do miejsc konsumcyi posiadających rzeźnie publiczne, w któ-

rych dowiezione zwierzęta kwarantannowe mają być pomieszczone i zabite. Wypędzanie tychże zwierząt ze stanowiska, które łączyć się powinno bezpośrednio z rzeźnią, nie jest dozwolone.

Zakłady kwarantannowe, przez które i miejsca konsumcyi, do których bydło rzeźne wprowadzać można, wyznaczy ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem rolnictwa.

9. Droga rozporządzenia przepisane będą szczególne ostrożności, które zachowywać potrzeba, gdy rogacizna, wypuszczona z zakładów kwarantannowych wprowadzona być ma do zagród gospodarskich i wołowni w Galicyi i Bukowinie.

10. Bydło takie wprowadzać wolno za granicę kraju lub na targi bydłęce krajowe dopiero po upływie 60 dni od wypuszczenia z zakładu kwarantannowego.

Bydło rogate z Galicyi i Bukowiny przewozić wolno do innych krajów tylko koleją żelazną w wagonach oplombowanych i celem wykonania środka tego granica między Galicyą a Szląskiem ma być jak najściślej strzeżona.

11. Owce i kozy nie objęte zakazem wprowadzania wyrzeczonym w §fie 7, wypuszczać należy z zakładu kwarantannowego po 12godzinnej obserwacyi, jeżeli przez ten czas okażą się wolnymi od zarazy, w przeciwnym razie postąpić należy z nimi jak z rogacizną zarażoną (ustęp 6).

12. Do części zwierzęcych, pochodzących z przeżuwaczy, jakoteż do przedmiotów wzmiankowanych w §. 1 lit. *c* i *d*, stosowane być mają przepisy §fu 7go nawet podczas okresu przechodniego.

Części zwierzęce, które mają być poddane odwietrzeniu, wprowadzać wolno tylko przez zakłady kwarantannowe.

13. Siedziby tych zakładów kwarantannowych, przez które wolno będzie wprowadzać zwierzęta przeżuwające, oznaczy ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministerstwem rolnictwa.

Koszta z tem połączone ciężą na skarbie państwa.

14. Zwierzęta, które prowadzono wbrew rozporządzeniu ustępu 10, jakoteż zwierzęta i przedmioty, z którymi ominięto zakłady kontumacyjne lub zakaz wprowadzania, uznać należy stosownie do przepisu §fu 39go za przepadłe.

Rozdział VIII.

Przepisy końcowe.

§. 41.

Gdy ustawa niniejsza zacznie obowiązywać, ustawy z dnia 29 czerwca 1868 Nr. 118 i z dnia 2 maja 1873 Dz. u. p. Nr. 90, jakoteż należące do nich rozporządzenia wykonawcze utracą moc obowiązującą.

§. 42.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, handlu i rolnictwa.

Wiedeń, dnia 29 lutego 1880.

Franciszek Józef r. w.

Taaffe r. w. Stremayr r. w. Korb r. w. Falkenhayn r. w.

38.

Rozporządzenie ministerstw spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i handlu z dnia 12 kwietnia 1880.

zawierające przepisy wykonawcze do ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37) o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zarazę.

We względzie wykonania ustawy z dnia 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 37) o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zarazę, rozporządza się co następuje:

Do §fu 1go.

Gdy Władze administracyjne krajowe dowiedzą się o wybuchu księgosuszu w krajach nie leżących w obszarze, w którym ustawa niniejsza obowiązuje, lecz z nim graniczących, lub z którymi utrzymywane są stosunki obrotowe tego rodzaju, iż obawiać się można przywleczenia zarodków zarazy do kraju, zarządzić powinny samodzielnie i niezwłocznie na zasadzie ustawy i niniejszego przepisu wykonawczego środki, mające na celu zapobieżenie przywleczeniu tej zarazy, celem zaś wykonania zarządzonych ograniczeń obrotu, przesłać odpowiednie wiadomienia interesowanym Władzom skarbowym i zarządom kolejowym.

O ile chodziłoby o obrót morski, potrzebne ograniczenia obrotu zarządzić ma Władza morska w porozumieniu z Władzą administracyjną krajową.

O zaprowadzonych ograniczeniach obrotu donieść należy niezwłocznie ministerstwu spraw wewnętrznych i ministerstwu handlu.

Władze administracyjne powiatowe, najbliższe granic obszaru, dla którego ustawa ta została wydana, obowiązane są baczyć na to, aby jak najrychlej otrzymywały niezawodną wiadomość o pojawieniu się księgosuszu w kraju ościennym; otrzymane zaś doniesienia udzielać powinny niezwłocznie Władzy krajowej.

Gdy zajdzie przypadek wzmiankowany w §. 6 ustawy, wydać mają natychmiast we własnym zakresie działania odpowiednie rozporządzenia.

Do ustępu 1. Do nabiału zaliczać należy mleko.

Do ustępu 2. Siano, słomę i inne rodzaje podściółki użyte na opakowanie, zniszczyć należy w miejscu ostatecznego przeznaczenia towaru, t. j. w warsztacie, fabryce, magazynie itd. pod dozorem policyjnym.

Komora, która towar do wchodu ekspeduje, zanotować powinna taki rodzaj opakowania w dokumencie cłowym (deklaracji, kwicie na cło, legitymacji) i uwiadomić o tem Władzę owego miejsca, do którego posyłka idzie, ażeby dopilnowała zniszczenia opakowania.

Do §fu 2go.

Do lit. a). Wyznaczenie miejsc wchodu należy do Władzy administracyjnej krajowej, dla granicy morskiej zaś wyznaczać je ma Władza morska w porozumieniu z administracją krajową. Przytem dopuszczać należy głównie używania kolei żelaznych i dróg wodnych, wyłączać zaś ile możliwości lądowe.

Do lit. *b*). Ażeby stosownie do §fu 2go lit. *b*) udowodnić, że zwierzęta pochodzą z okolic niezapowietrzonych, złożyć należy paszport bydłocy lub szczególne świadectwo urzędowe, potwierdzające, jako księgosusz nie panuje ani w samym tem miejscu, z którego zwierzęta pochodzą, ani w jego okręgu, zatoczonym promieniem o 20 kilometrach.

Stosownie do wielkości niebezpieczeństwa zarządzić nadto można, aby składano dowód urzędowy, że zwierzęta wprowadzić się mające, stały przez pewną ilość dni, którą stosownie do okoliczności wyznaczyć należy, w miejscu wolnem od zarazy.

Do lit. *d*). Przedmioty, w ustępie tym wzmiankowane, opatrzone być powinny urzędowemi świadectwami pochodzenia, które, co się tyczy stwierdzenia, iż nie pochodzą z okolic zapowietrzonych, udawadniać mają okoliczność wzmiankowaną w §. 2, lit. *b*).

Pod względem wysyłania weterynarzy urzędowych do wyznaczonych miejsc wchodu, jakoteż ich obowiązków, stosować należy przepisy rozporządzenia wykonawczego do §fu 5go powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych*).

Do §fu 3go.

Pas graniczny, na który rozciąga się zakaz wprowadzania i przeprowadzania, tudzież zamknięcie granicy podać należy do wiadomości.

Zarządzając zamknięcie granicy, wyznaczyć należy w miarę potrzeby miejsca wchodu dla dozwolonego obrotu.

Zamknięcie granicy zarządzić należy tem rychlej, gdy stosunki z krajem zapowietrzonym są ożywione, lub gdy środki tamże użyte nie zapobiegają dostatecznie przywleczeniu księgosuszu.

Dozorców, użytych do pilnowania granicy i stacyj wchodowych oświecić należy, jakie są ich obowiązki służbowe.

Do §fu 4go.

Do lit. *a*). Oprócz ostrożności, przepisanych w §fie 10 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych, tudzież w rozporządzeniu wykonawczem do tejże ustawy, zachowywać należy względem transportów, wzmiankowanych w §fie 4ym niniejszej ustawy, następujące ostrożności:

1. Weterynarz ustanowiony w stacyi wchodowej uwiadomić ma telegraficznie Władzę miejsca przeznaczenia o odejściu transportu bydła rzeźnego.

2. Władza miejsca przeznaczenia czuwać ma nad tem, aby od chwili przybycia zwierząt aż do ich zabicia, jakoteż podczas ich zabijania, wystrzegano się wszystkiego, przez co choroba, gdyby była, mogłaby się udzielić. Zwierzęta takie zabijane być powinny pod dozorem weterynarza.

3. Osoby, które transportom takim towarzyszą i które zajmowały się ich wsadzaniem lub wysadzaniem na kolejach żelaznych i na okrętach, poddać się mają odwietrzeniu.

4. W razie stwierdzenia księgosuszu w transporcie bydła rzeźnego postąpić należy podług §fu 33go, ustępu 1go.

Do lit. *b*). 1. W miejscach wchodu weterynarz urzędowy sprawdzić ma, czy stan płodów surowych odpowiada przepisom ustawy; jeżeli im zaś nie odpowiada, lub jeżeli stan, choćby tylko niektórych sztuk, jest nie całkiem odpowiedni, całej posyłki przyjmować nie należy.

*) Ustawa o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i tępieniu tychże z d. 29 lutego 1880 (Dz. u. p. Nr. 35).

Przepis ten zachowywać trzeba nawet wtedy, gdy nadchodzą do przewozu płody surowe zwierzęce wzmiankowanych rodzajów, na przywiezienie których zezwolił rząd tego kraju, do którego transport jest przeznaczony.

2. Gdy potrzeba przeladować i odwieść z miejsc wyładowania, nie wolno używać zaprzęgów bydlęcych i zachować należy wszelkie ostrożności, które Władza jeszcze przepisze.

Do §fu 5go.

W każdym z ogłoszonych miejsc wehodu urządzić należy odpowiedni budynek do odwietrzania osób w §fie 5 wzmiankowanych, które przybyły z zagranicy drogą lądową, jakoteż ich rzeczy i wozów.

Budynek ten zaopatrzyć należy we wszystkie środki i przybory do odwietrzania potrzebne i ustanowić tamże osobnego dozorcę, którego zaznajomić należy z użyciem tych środków.

Co się tyczy postępowania przy odwietrzaniu, w tej mierze stosowane być mają przepisy §fu 21go, lit. *h*), *i*) i *k*).

Do §fu 6go.

Do ustępu 2. We względzie zakładania rejestru bydła, postępować należy podług przepisu wykonawczego do §fu 6go powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

We względzie donoszenia o przypadkach zachorowania i padnięcia, obowiązują przepisy §§. 12, 14 i 27 *b*) ustawy o księgosuszu.

Do §fu 7go.

Zakaz wyrzeczony w §fie 7 odnosi się na teraz do Rosyi i Rumunii pod warunkami przepisów przechodnich, podanych w §fie 40ym.

Do §fu 9go.

Obszar pograniczny, wzmiankowany w §fie 9ym, oznaczyć powinna Władza administracyjna krajowa. Czyniąc to, mieć należy ile możności na względzie granice naturalne, jak góry, rzeki itp.

Gminy (obszary dworskie), któreby po części wchodziły w obszar pograniczny 30kilometrowy, wciągnąć do niego należy całe.

W obrębie obszaru granicznego tworzyć należy okręgi rewizyjne w taki sposób, aby zwyczajnie więcej gmin należało do jednego okręgu rewizyjnego i aby każdy okrąg rewizyjny leżał tylko w jednym powiecie administracyjnym.

Rewizorami mianować należy osoby godne zaufania, w okręgu rewizyjnym stale zamieszkałe i zdadne do sprawowania służby.

Rewizorów bydła mianuje odwoławnie Władza administracyjna krajowa; przysięgę na sumienne wypełnianie obowiązków składać oni mają przed Władzą administracyjną powiatową.

Do ustanowienia ilości rewizorów i ich plac, potrzebne jest pozwolenie Ministra spraw wewnętrznych.

Rewizorów nie czyniących zadość wymaganiom służbowym, usuwać ma ze służby Władza administracyjna krajowa.

W obrębie obszaru granicznego paszporty bydlęce dla rogacizny wydawać mają rewizorowie.

Te paszporty bydlęce (zeszyty sznurowe) różnić się powinny od paszportów bydlęcych, wydawanych po za obrębem obszaru pogranicznego, odmienną barwą papieru.

Urządzenie i utrzymywanie rejestru, tudzież w ogólności sprawowanie czynności rewizorów, przepisane będzie osobną instrukcją.

Właściciele bydła zobowiązani należy osobnymi obwieszczeniami, aby rewizora bydła uwiadomiali o każdym przybytku i ubytku w ilości rogacizny, jakoteż o wszelkiej zamierzonej trwałej zmianie stanowiska bydła.

Władza administracyjna krajowa postanowi, czy uwiadośnienie to przesyłane być ma wprost, czyli też za pośrednictwem przełożonego gminy (obszaru dworskiego).

Znak wypalony powinien mieć kształt ułamka z liczbą rzymską u góry a arabską u dołu.

Liczba rzymska wyraża powiat administracyjny i w tym celu powiaty administracyjne, leżące wzdłuż granicy, oznaczyć należy liczbami bieżącymi.

Liczba arabska zaś wyraża okrąg rewizora, przeto oznaczyć należy liczbami bieżącymi okręgi rewizyjne każdego powiatu administracyjnego.

Znaki wypalać należy na lewym zadzie i na tej części zwierzęcia nie wolno umieszczać żadnych innych cech i znaków, służących do celów prywatnych.

Do §fu 10go.

Stacje kolei żelaznych, na których ładowanie zwierząt przeżuwających może się odbywać, oznaczy Władza krajowa w porozumieniu z inspekcją naczelną kolei austriackich.

Do §fu 11go.

Ustawa niniejsza nie zmienia sposobu postępowania, któremu, stosownie do przepisów sanitarnych morskich, podlegają w kwarantannach morskich płody surowe zwierzęce, jakoteż zwierzęta, dla zapobieżenia przywleczeniu pomoru wschodniego (dżumy) i żółtej gorączki.

Do §fu 13go a).

Czas, w ciągu którego zwierzęta nowo kupione mają być trzymane na osobności i obserwowane celem przekonania się o stanie ich zdrowia, wynosić ma w ogólności 10 dni; atoli Władza administracyjna krajowa przedłużyć może ten okres, gdyby okoliczności tego wymagały.

Do §fu 16go.

Objaśnienie, jakie objawy wzniesają podejrzenie księgosuszu, podaje przepis wykonawczy do powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych w Dodatku III.

Czuwać trzeba pilnie, aby zachowywano przepisy podane pod c), d), e).

Wzbronienie pędzenia na pastwisko, pociąga zawsze za sobą także zakaz pojenia bydła w miejscach wspólnie używanych.

Do §fu 17go.

We względzie wydelegowania weterynarza postępować należy podług §. 2, ustępu 2 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

Komisja pomorowa na okrętach morskich składać się ma z urzędnika służby zdrowia morskiej, z weterynarza i z przełożonego gminy.

Przedstawianie wyniku czynności urzędowej, dokonanej przez komisję pomorową, przepisane jest osobną instrukcją (Przepis wykonawczy do §fu 18go powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych).

Do §fu 20go.

Do lit. *a*). Spisywanie bydła i badanie jego zdrowia odbywać się powinno z jak największą ostrożnością i ścisłością. Jeżeli w miejscu, w którym urzęduje komisya pomorowa, mieszka weterynarz lub lekarz, jemu poruczyć można spisanie bydła w tych zagrodach, które uważane były dotąd za wolne od zarazy, podczas gdy weterynarz, będący członkiem komisji pomorowej, wziąć powinien na siebie badanie zwierząt w stajniach wskazanych jako zapowietrzzone.

Ale jeżeli tylko tym ostatnim weterynarzem można rozporządzać i tenże, zanim przystąpił do spisania bydła miejscowego, stykał się z choremi zwierzętami, powinien odwieźć się wprzód starannie i jeżeli może, zmienić odzież. Następnie udać się ma najprzód do tych zagród, które dotąd uznawano za niezapowietrzzone i spisać dokładnie ilość rogacizny, owiec i kóz, tamże będących. W tym celu weterynarz może albo udać się do stajen i tam obserwować zwierzęta, jednakże nie dotykając się ich, albo kazać je w tym celu wyprowadzać na dziedziniec.

Jeżeli wtedy ta lub owa sztuka rogacizny okaże się podejrzaną o księgosusz, nie trzeba tym czasem wdawać się w ścisłe jej badanie, lecz najpierw zanotować tylko dom i dopiero po spisaniu reszty bydła zająć się należy ścisłym zbadaniem zwierząt, znajdujących się w domach zanotowanych.

Następnie spisuje się bydło w stajniach wskazanych jako zapowietrzzone.

Spisywaniu bydła towarzyszyć powinien zawsze członek reprezentacyi gminnej, który również zachowywać ma powyższe ostrożności.

Też same ostrożności zachowywać mają także osoby urzędowe, uczestniczące w czynnościach komisji, gdy wchodzą do zagród niezapowietrzonych.

Do lit. *c*). Komisya pomorowa stwierdzić ma naturę choroby i stosownie do stanu rzeczy zarządzić dalsze kroki na zasadzie przepisów ustawy.

Do lit. *d*). Zwierzęta padłe należy zostawić tam, gdzie zdechły i starannie je osłonić, dopóki komisya pomorowa o nich nie postanowi.

Środków przytoczonych pod *b*), *c*), *d*), *e*) przestrzegać należy dopóty, dopóki albo podejrzenie księgosuszu całkiem nie zniknie albo natura panującej zarazy nie zostanie stwierdzona, w którym to ostatnim przypadku zarządzić należy środki przeciw tej chorobie przepisane.

Atoli uchylenie środków przytoczonych pod *c*) nie zmienia w niczem obowiązku donoszenia, przepisanego powszechną ustawą o zarazach zwierzęcych, tudzież §§. 12 i 14 ustawy o księgosuszu.

Władza powiatowa donosić powinna Władzy administracyjnej krajowej nawet o przypadkach samego podejrzenia.

Do §fu 21go.

Do lit. *a*). Przed wybicciem bydła chorego na księgosusz i tego, które się stykało ze zwierzętami zarazą tą dotkniętymi (tak zwanego podejrzanego), zarządzić należy ocenienie jego wartości podług §. 35 ustawy niniejszej a względnie podług §. 38 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

Do lit. *b*). Padlinę z bydła na księgosusz zdechłego lub z powodu tejże zarazy wybitego, przerabiać wolno, celem uchylenia jej szkodliwości, sposobem termicznym lub chemicznym tylko wtedy, gdy w samem miejscu zapowietrzonym lub w jego najbliższej okolicy znajduje się zakład fabryczny do celu takiego

urządzony i pod umiejętnym dozorem zostający, gdy padlina może tam być wozami całkiem zamkniętymi przewożona i natychmiast przerabiana.

Jeżeli tych warunków nie dostaje, należy ścierwo spalić lub zakopać.

Osoby użyte do ładowania, przewożenia i przerabiania padliny, oczyszczać się powinny starannie a odzież swoją poddawać odwietrzeniu [lit. *h*) i *k*)].

Do zakopywania padliny wybierać należy miejsca z rzadka lub wcale nie zabudowane, położone jak najdalej od dróg i zagród i do których bydło w zwykłych okolicznościach nie dostaje się. Doły do zagrzebywania kopać należy tak głęboko, aby warstwa ziemi, przykrywająca padlinę, miała najmniej 2 metry grubości.

Jeżeli niebezpieczeństwo rozszerzenia zarazy do innych zagród nie pozwala prowadzić żywych zwierząt, za chore na zarazę uznanych do grzebowiska, zabić je należy w ich własnej zagrodzie i przewieść do grzebowiska, równie jak zwłoki bydła, które padły na księgosusz a to wozami, sanicami (włocami), saniami itp. w taki sposób, aby ich części nie dotykały ziemi.

Podczas transportu bydła dotkniętego księgosuszem albo padliny, przestrzegać należy, ażeby bydło i osoby niepowołane, nie znajdowały się na drodze.

Wszelkie części, które podczas transportu odejdą z tych zwierząt lub z padliny, zebrać należy razem z górną warstwą ziemi zanieczyszczonej i wrzucić do dołu na ścierwo.

Do ładowania i przewożenia padliny na ścierwisko do zakopywania itd. posługiwać się należy, o ile to być może, osobami z zagrody zapowietrzonej, w każdym zaś razie ludźmi z miejsca zapowietrzonego, nie posiadającymi bydła.

Do wywożenia ścierwa nie należy nigdy używać rogacizny, lecz koni lub innych zwierząt pociągowych albo ludzi, o ile to jest możebne, z zagrody zapowietrzonej.

Padlinę wrzucić należy do dołu, nie odejmując jakiegokolwiek części składowej, ze skórą popsutą przez kilkakrotne nacięcia na krzyż i przykryć warstwą wapna niegaszonego, lub, jeśli go niema, posypać popiołem albo polać mazią lub gnojówką. Następnie, wrzuciwszy do dołu wszelkie odpadki, krew, zanieczyszczoną ziemię itp., zasypać go należy ziemią przy wykopywaniu wydobytą, ubić mocno powierzchnię, założyć ją tarniną lub większymi kamieniami, albo zasadzić roślinami rosnącymi szybko i puszczejącymi głęboko korzenie, otoczyć rowami lub płotami z tarcie lub żerdzi, oznaczyć jako ścierwisko tablicą i wyznaczyć osobnego dozorcę do pilnowania, póki zaraza nie będzie uznana za wytępioną.

Do lit. *c*). Bydło uznane za podejrzane o zarażenie się, ale pozornie jeszcze zdrowe, jeżeli można liczyć na to, że mięso z niego zostanie rozsprzedane w samemże miejscu zapowietrzonem, lub w miejscach, gdzie jest większa konsumpcya, może być zabijane sposobem zarobkowym, a to w pierwszym razie za zezwoleniem komisji pomorowej, w drugim zaś, o ile komisya pomorowa nie ma do tego upoważnienia od Władzy administracyjnej powiatowej, za zezwoleniem tej ostatniej.

Pozwolenie na rzeź takiego bydła podejrzanego nie powinno jednak przeszkadzać szybkiemu usunięciu tegoż.

Komisya pomorowa a względnie Władza administracyjna powiatowa obowiązana jest rozważyć, czy danie na rzeź bydła podejrzanego, ze względu na konsumpcyą mięsa w miejscu zapowietrzonem i na możność pozbycia mięsa tamże, może być dozwolone, lub czy przesyłając mięso na sprzedaż do miejsc większej

konsumcyi, oczekiwać można, iż ostatecznie prawdopodobny dochód z sprzedaży przyniesie w gotówce znacznie więcej, niż wynoszą koszta zabicia i sprawienia zwierząt, naładowania i przewozu mięsa aż do miejsca przeznaczenia, tudzież odwietrzenia zabudowań rzeźniczych, jakoteż środków przewozu i opakowania.

Nadto wziąć należy na uwagę także i to, że pomiędzy rogacizną, która ma być dana na rzeź, znajdują się prawdopodobnie jeszcze zwierzęta, które po zabiciu okażą się choremi i które przeto wypadnie usunąć.

Jeżeli się okaże, iż sprzedaż mięsa z takiej rogacizny podejrzaney nie może być z jakiegokolwiek przyczyny dozwolona lub byłaby niekorzystna, zwierzęta takie powybijając należy i uczynić nieszkodliwemi podług lit. b) tego paragrafu, nie ściągając skóry i nie odejmując żadnej innej części.

Natomiast, jeżeliby sprzedaż mięsa i skór z rogacizny, która po zabiciu okaże się zdrową, miała być dozwolona, zachować należy przepisy następujące:

1. W miejscach zapowietrzonych, w których znajdują się rzeźnie publiczne, rogacizna podejrzana o zarażenie się, ale okazująca się jeszcze całkiem zdrową, popędzona być może do takiej rzeźni z zachowaniem odpowiednich ostrożności i tamże zabita pod dozorem weterynarza.

2. W miejscach zapowietrzonych, w których niema tego warunku, przedewszystkiem wyszukać należy lokalu, którego możnaby z łatwością doglądać, a w którymby zabijano rogaciznę taką sposobem zarobkowym.

Budynek ten stać powinien w miejscu ustronnem, nie daleko od grzebownika.

Do zabijania i sprawiania zwierząt, przyjmować należy w miarę potrzeby czeladników rzeźniczych.

Rzeź zarobkowa odbywać się powinna pod dozorem weterynarza, należącego do komisji pomorowej, który po zabiciu zbadać ma jak najdokładniej wszystkie części wewnętrzne zwierząt zabitych.

3. Wolno sprzedawać w rzeźni i wywozić na sprzedaż do miejsc większej konsumcyi mięso tylko z tych zwierząt, w których po zabiciu nie znajdują się ani najmniejsze oznaki księgosuszu; w przeciwnym razie postąpić należy z zabitymi zwierzętami podług lit. b).

Oprócz mięsa i skór odwietrzonych (lit. d), nie wolno sprzedawać żadnych części bydła, które po zabiciu okaże się zdrowem, przeto usunąć je należy sposobem nieszkodliwym.

4. Nie wolno ani sprzedawać mięsa w miejscu zapowietrzonem ani go wysłać, dopóki nie będzie całkiem wystudzone.

5. We względzie wysyłania na sprzedaż do miejsc większej konsumcyi mięsa z bydła, które po zabiciu okaże się zdrowem, obowiązują w szczególności następujące przepisy:

- a) Pozwolenie na wysłanie mięsa dać należy tylko wtedy, gdy nie można sprzedać mięsa w miejscu zapowietrzonem i gdy zachodzą okoliczności przewidziane poniżej w ustępach b), c), d);
- b) przed wysłaniem mięsa postarać się należy najkrótszą drogą o pozwolenie Władzy miejscowej miejsca konsumcyi, do którego się ma wysłać;
- c) jeżeli mięso wiezione być ma drogami lądowemi, odległość miejsca rzezi od miejsca konsumcyi wynosić powinna nie więcej nad 30 kilometrów;

d) do miejsc odleglejszych przewozić wolno mięso tylko kolejami żelaznymi lub drogą wodną.

Jeżeli niema stacyi kolei żelaznej w pobliżu miejsca zapowietrzonego, wolno wieźć mięso na wozach do stacyi oddalonej najwięcej o 15 kilometrów;

e) posyłki mięsa, wiezione na wozach, powinny być owinięte i wieźć je wolno tylko zaprzęgami końskimi, wprost i bez zatrzymywania się, przyczem unikać należy ile możności osad i pastwisk bydłych;

f) wagony kolei żelaznych, służące do przewożenia mięsa, jeżeli nie są wyłącznie do tego celu urządzone, powinny być oplombowane; drogą wodną wieźć należy wprost i bez przestanków;

g) posyłki mięsa wieźć należy pod eskortą policyjną aż do miejsca przeznaczenia;

h) komisya pomorowa uwiadomić ma niezwłocznie, jeżeli można drogą telegraficzną, Władzę miejscową miejsca przeznaczenia, o odejściu transportu mięsa z miejsca zapowietrzonego, o ilości zwierząt, z których mięso wysłano, i o prawdopodobnym czasie nadejścia posyłki, a zarazem prosić ją o postaranie się, aby mięso sprzedane zostało jak najkorzystniej i o odesłanie pieniędzy za toż mięso do właściwej Władzy powiatowej.

Władza miejscowa miejsca przeznaczenia dołożyć ma starania, aby użyty wóz i opakowanie odwietrzono;

i) komisya pomorowa wydać ma osobie wiozącej posyłkę świadectwo podług wzoru podanego w załączce I, w dwóch egzemplarzach; jeden egzemplarz odda przewódzca przedsiębiorstwu przewozowemu, z drugim zaś zgłosić się ma po przybyciu do miejsca konsumcyi do Władzy miejscowej;

Załączka I.

k) władza miejscowa miejsca konsumcyi zarządzić ma co do sposobu sprzedaży nadesłanego mięsa środki, jakie uzna za potrzebne pod względem policyi lekarskiej i weterynarskiej.

Jeżeli danie na rzeź nakazuje się z urzędu, Władza administracyjna powiatowa obowiązana jest postarać się, aby mięso z bydła, które po zabiciu okaże się zdrowem, sprzedane zostało, o ile ustawa i istniejące rozporządzenia na to pozwalają, jak można najkorzystniej. Dążyć należy ile możności do tego, aby mięso przeznaczone na sprzedaż w miejscach więkzej konsumcyi nabywali w samemże miejscu rzezi przedsiębiorcy, którym po udzieleniu im pozwolenia urzędowego i pod warunkiem ścisłego zachowania przepisów powyższych co do wysyłania takiego mięsa, zostawia się dalsze niem rozrządzenie.

Jeżeli skarb państwa płaci wynagrodzenie za zwierzęta tak zwane podejrzane i zabite, pieniądze za mięso sprzedane dostają się skarbowi, w przeciwnym razie właścicielowi zwierząt danych na rzeź.

Jeżeli właściciel chce wysłać do miejsc więkzej konsumcyi mięso z przeważców, danych na rzeź stosownie do §. 20, lit. e) i §. 27 lit. i), to potrzebne jest do tego pozwolenie Władzy administracyjnej powiatowej, i do posyłek takich wydać należy świadectwo podług wzoru powyższego. Wpływanie na sprzedaż takiego mięsa nie jest rzeczą Władzy administracyjnej.

Do lit. d). Skórę z bydła podejrzanego o zarażenie się wolno ściągać i poddawać odwietrzeniu tylko wtedy, gdy dozwolone zostało danie zwierząt na rzeź

dla sprzedania mięsa; w innym razie usunąć je należy w sposób nieszkodliwy razem z padliną zwierząt podejrzanych. Skóry z bydła, które zabito i które po zabiciu okazało się zdrowe, odwietrzają się przez namoczenie ich w ługu wapiennym gryzącym (1 część wapna gryzącego na 60 do 80 części wody), w którym leżeć mają przez 24 godziny. Następnie trzeba je wysuszyć i schować; zaś wywieźć z miejsca wolno je dopiero wtedy, gdy będzie uznane, że zaraza się skończyła.

Jeżeli w miejscu zapowietrzonym mieszka garbarz, wolno oddawać mu skóry celem namoczenia ich natychmiast w dębiance. Weterynarz czuwać ma nad wykonaniem tego przepisu.

Skóry, pochodzące z miejsca zapowietrzonego, odwietrzone przez namoczenie ich w ługu wapiennym, wywożone być mogą do garbarni w celu natychmiastowego przerobienia tylko wozami i końmi pod eskortą policyjną. Wozy do ich przewożenia powinny być całkiem zamknięte, albo też skóry owinięte być powinny całkiem osłoną nasyconą ługiem wapiennym lub rozczynek kwasu karbolowego.

Przewódzca policyjny oddać ma transport w garbarni wskazanej. Właściciel lub kierownik garbarni potwierdzić ma w liście przewodnym, że skóry jak należy odebrał i zarządzić niezwłoczne ich obrobienie.

O nadejściu takiego transportu uwiadomić należy wcześniej Władzę miejscową miejsca przeznaczenia, iżby dopilnowała rychłego przerobienia.

We względzie odstępowania takich transportów przedsiębiorcom w samemże miejscu zapowietrzonym i komu pieniądze za skóry dostać się mają, obowiązują te same przepisy, które tyczą się mięsa.

Do lit. e). (Ustęp 2). Wielkie stada owiec, podejrzane o zarażenie się, podzielić należy na kilka mniejszych stadek (oddziałów), każde z nich umieścić oddzielnie i dać każdemu osobnego dozorcę. Jeżeli zaraza pojawi się w jednym z oddziałów, choćby tylko u jednej sztuki, powybijając należy wszystkie zwierzęta tego oddziału.

Dalsze postępowanie ze zwierzętami powybijanymi zależy, tak jak u bydła rogatego, od tego, co weterynarz znajdzie przed zabiciem tychże i po zabiciu.

Szczególność baczną mieć należy na tępienie szczurów w zagrodzie zapowietrzonej i w jej okolicy.

Do lit. f). Napis: „Księgosusz“ wywiesić należy na tablicy do domu przytwierdzonej.

Stróżów, wyznaczonych do odosobnienia zagrody zapowietrzonej, oświecić należy dokładnie, jakie na nich ciąży obowiązki.

Do lit. h). W każdym miejscu zapowietrzonym wyszukać należy przynajmniej jeden budynek, któryby dał się użyć na lokal do odwietrzania i wyłącznie do tego celu służył, tudzież wyznaczyć osobnego dozorcę, którego wyuczyć trzeba sposobów odwietrzania. Tamże zachowywać należy środki do odwietrzania.

Odwietrzanie ludzi polega na myciu twarzy rąk wodą mydlaną, oczyszczeniu obuwia, a w razie potrzeby na nakadzeniu zwierzchniej odzieży parą chłorową albo parą kwasu siarkawego.

Do lit. i). Oczyszczanie i odwietrzanie odbywać się ma w ogólności podług przepisów rozporządzenia wykonawczego do §fu 20go, ustęp 7 powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych. Nadto zachowywać należy przepisy następujące:

Odwietrzeniu podlegają:

1. Stajnie zapowietrzone i całe ich urządzenie wewnętrzne. Odwietrzenie stajni zarządzić należy o ile można niezwłocznie po wyprowadzeniu bydła. Gdyby to było niemożliwe, polać należy tymczasem gnój znajdujący się w stajni płynem odwietrzającym (mlekiem wapiennem, roztworem chlorku wapna, wiotryolu żelaznego albo kwasu karbolowego). W stajni zostawić należy wszelkie sprzęty i wszystko, czego do obsługi zwierząt używano, lub rzeczy te napowrót do niej odnieść, pozamykać wszelkie otwory i stajnię mocno chlorem wykadzić a następnie zamknąć i urzędownie opieczetować drzwi, których otwierać nie wolno, póki się nie odbędzie właściwe odwietrzanie.

Czyszczenie i odwietrzanie stajni zacząć się ma od wyrzucenia z niej gnoju, pozostałej paszy i podściółki. Wszystko to spalić należy lub zakopać głęboko w odpowiednim miejscu, do którego przez następne trzy miesiące bydłu zbliżać się nie wolno.

Podobnie jak stajnie odwietrzyć należy także przechody do nich prowadzące.

W podobny sposób oczyścić i odwietrzyć należy także lokale, w których zabijano rogaciznę podejrzaną i to tem dokładniej, jeżeli pomiędzy zwierzętami danemi na rzeź, stwierdzony został księgosusz.

2. Gnój na gnojowiskach. Jeżeli go nie jest wiele, odwietrzyć go należy tak jak gnój stajenny.

Jeżeli jest w większej ilości, w takim razie tę część, którą wyrzucono na gnojowisko w przeciągu trzech tygodni przed stwierdzeniem zarazy, zakopać należy lub spalić.

Toż samo uczynić należy z gnojem, który po wybuchu księgosuszu pomieszany został z gnojówką.

Resztę gnoju można odwietrzyć, a następnie należy ile możności najrychlej wywieźć końmi i zaorać. Jeżeli tego uczynić nie można, trzymać należy wywieziony gnój w kupach na polu dopóty, dopóki nie da się to wykonać.

Zanim się to stanie i jeszcze przez cztery tygodnie potem nie wolno puszczać bydła na takie pole.

Jeżeli gnoju wyrzuconego na gnojowisko w przeciągu ostatnich trzech tygodni przed wybuchem zarazy, nie można odróżnić od reszty gnoju, który się tam znajduje, zakopać należy wszystek.

Gnój wywozić należy w taki sam sposób, jak padlinę (lit. b tego paragrafu). Miejsca, w których go zakopano, zabezpieczyć należy tak, jak ścierwiska i tak samo ich pilnować.

Gnojówkę, zbierającą się w gnojnicach odwietrzyć należy za pomocą wapna lub chlorku wapna albo kwasu siarkowego i spuścić do dołów dostatecznie głębokich.

Dno i ściany dołów na gnój i gnojówkę odwietrzyć należy w podobny sposób, jak podłogę stajni zapowietrzonych.

3. Pasza sucha i podściółka, która leżała w takim miejscu, iż mogła zachwycić zarodki zarazy. Jeżeli materyałów takich jest niewiele, spalić je należy albo zakopać jak gnój. Z większych zapasów oddzielić należy od innych części te warstwy, które podejrzawać można, iż przyjęły w siebie zarodki zarazy, i spalić albo zakopać. Resztę dawać można bydłu dopiero po dłuższem przewietrzeniu.

4. Sprzęty i przedmioty używane do obsługi, do zabijania i rzezi rogacizny chorej i o zarażenie podejrzanej, jakoteż sprzęty przewozowe, któremi wywożono

zwierzęta padłe lub dobite, ich mięso i skóry, tudzież nawóz, podściółkę, paszę suchą itd.

Przedmioty te wymyć należy starannie ukropem lub ługiem, a następnie posmarować płynem odwietrzającym i trzymać przez czas dłuższy na powietrzu. Sprzęty drewniane, nader zużyte lub w ogóle bez wartości należy spalić, żelazne zaś wypalić.

5. Zwierzęta użyte do wywożenia padliny, nawozu i innych istot zaraźliwych.

Po użyciu należy je starannie wymyć i wyczesać, najstaranniej zaś oczyścić im trzeba kopyta.

6. Pastwiska, na które chodziły zwierzęta dotknięte księgosuszem. Oczyścić je należy starannie z odchodów, z którymi postąpić trzeba tak, jak z gnojem ze stajen zapowietrzonych, bydło zaś wolno na nie wpuszczać dopiero wtedy, gdy będzie ogłoszone, że zaraza ustała i po otrzymaniu pozwolenia od Władzy administracyjnej powiatowej.

Roboty, mające na celu odwietrzanie, rozpocząć należy jak tylko można i wykonywać je trzeba jak najprędzej, używać zaś do nich wolno tylko osób z zagrody, którą się odwietrza, albo z innych zagród zapowietrzonych, lub też ludzi, nie posiadających wcale bydła. Dopóki te roboty trwają, nie wolno im stykać się z innymi mieszkańcami osady.

Do lit. k). Odzienie osób wzmiankowanych, do których w każdym razie zaliczają się rzeźnicy, którzy zabijali rogową podejrzaną, jeżeli można je prać, moczyć należy w ługu gorącym przez 12—24 godzin, potem wyprać, mydląc obficie i wysuszyć na powietrzu; jeżeli zaś nie można go prać, wystawić je należy na działanie suchego gorąca albo pary chloru lub kwasu siarkawego przez 24 godziny a potem odpowiednio wywietrzyć.

Obuwie i rzeczy skórzane trzeba starannie oczyścić, wymyć, potem tłuszczem napuścić i dobrze wywietrzyć.

Do §fu 22go.

Gdy księgosusz pojawi się na okrętach morskich, Władza morska sanitarna I instancyi uawiadomić ma natychmiast Władzę administracyjną powiatową i sąsiednie Władze morskie sanitarne, tudzież donieść o tem Władzy morskiej.

Władza morska uawiadomić ma o tem inne, podlegające jej urzędy morskie sanitarne, tudzież Władze administracyjne krajowe w Tryeście i Zadarze.

Władza administracyjna krajowa ogłaszać ma co tydzień w gazecie krajowej, jaki jest stan księgosuszu w jej okręgu administracyjnym i nadto donosić o tem wszystkim Władzom administracyjnym powiatowym jej podlegającym.

Do §fu 23go.

Gdy księgosusz stwierdzony będzie choćby tylko w jednej zagrodzie pewnej osady, osadę tę, z zastrzeżeniem przepisów podanych w §§. 25 i 26, uznać należy za zapowietrzoną i zastosować do niej oprócz środków przytoczonych w §§. 16, 20 i 21, także środki podane w §. 23.

W miejscach, gdzie się do osady zapowietrzonej wchodzi i z niej wychodzi, umieścić należy tablice z napisem „Księgosusz“.

Do doglądania i wykonania zarządzonych środków, mających na celu zamknięcie osady, użyć należy dozorców pewnych, wybierając ich z pomiędzy mieszkańców osady, nie posiadających bydła, lub w razie potrzeby, z wajska.

Strażników oświecić należy dokładnie, jakie są ich obowiązki i kontrolować w sprawowaniu służby.

Do lit. *f*). Bydło, przyprowadzone do miejsca zapowietrzonego na zasób żywności, zabić należy jak najrychlej, czego Władza miejscowa dopilnować powinna.

Do lit. *g*). Gdyby w miejscu zapowietrzonem była stacya kolei żelaznej, mieszkańcom miejsca tego wzbronie należy wstępu na stacyę, wyjąwszy przypadki nieodzownej konieczności; a dopóki trwa zaraza, ładowanie i wyladowywanie przeżuwaczy, z wyjątkiem przypadku przewidzianego pod lit. *f*), jest bezwzględnie zakazane.

Podobnie postępować należy z bydłem przewożonem na okrętach.

Do lit. *h*). Przepisane odwietrzanie siana i słomy, użytej do opakowania wyrobów przemysłowych, polega na przewietrzeniu a następnie skropieniu tych materiałów roztworem karbolowym. Władza zaś miejscowa ma tego dojrzeć.

Władze miejscową miejsca przeznaczenia uwiadomić należy o odejściu popyłki, aby dopilnowała spalania materiałów, służących do opakowania.

Do lit. *k*). Gdy się ma zaprowadzić zamknięcie granicy pól (łanów), zastosować należy przepisy, podane w rozporządzeniu wykonawczem do §fu 20go, ustęp 2 *f*) powszechnej ustawy o zarazach zwierzęcych.

Gdy księgosusz wybuchnie na okręcie morskim, wywiesić na nim należy chorągiew kwarantannową.

Do §fu 24go.

Dopóki w pewnem miejscu trwa księgosusz, weterynarz urzędowy udawać się tam powinien co ośm dni, jeżeli stosunki nie wymagają, aby pozostał w miejscu zapowietrzonem, lub aby częściej je zwiedzał.

Nadto w ciągu tego okresu zająć się niekiedy powinien obejrzeniem bydła.

Do §fu 25go.

W większych miastach lub miasteczkach wtedy tylko ograniczyć wolno środki, mające na celu zamknięcie i zabezpieczenie, do zagród, a względnie stajen zapowietrzonych, gdy mieszkańcy nie trudnią się właściwą hodowlą bydła i rogacizną trzymają głównie jako bydło użytkowe. W przypadkach jednak takich postarać się należy, aby dla jak najrychlejszego wytopienia zarazy powybijano spiesznie wszystko bydło w stajniach zapowietrzonych, aby lokale zapowietrzone jak najściślej zamknięto i natychmiast odwietrzono.

Do §fu 27go.

Miejscowości znajdujące się w okręgu zapowietrzonem, wcielić należy do niego z całym ich obszarem.

Ustanowienie okręgu zapowietrzonego i jego rozciągłość należy ogłosić i o tem zawiadomić Władzę krajową.

Do lit. *a*). Gdy się przepisuje szczególny znak do wypalania na przeżuwaczach, trzymanyh w okręgu zapowietrzonem, podać należy do wiadomości tak znak w tym celu obrany, jakoteżi drugi, który wypalony być ma na zwierzętach po zniesieniu okręgu zapowietrzonego.

Do lit. *f*). W innych miejscach okręgu zapowietrzonego, nie tych, które w ustępie *f*) są wzmiankowane, targi na bydło są bezwarunkowo zakazane.

Władza miejscowa targu dopilnować ma, aby zwierzęta przeżuujące na targ przyprowadzone, pędzono wprost do rzeźni i aby je tam rzeczywiście zabito.

Do lit. h). Jeżeli bydło rzeźne, pasza sucha i słoma, na wyprowadzenie których z okręgu zapowietrzonego do innego okręgu administracyjnego Władza pozwoliła, przechodzić mają przez kraj pomiędzy niemi leżący, a w którym ustawa niniejsza obowiązuje, postarać się należy o pozwolenie także i Władzy administracyjnej tego ostatniego kraju.

Do §fu 31go.

Do ustępu 3go. Dla uzyskania pozwolenia na wprowadzenie bydła użytkowego z okolic niezapowietrzonych kraju zapowietrzonego do innego kraju, postarać się należy także o pozwolenie tych Władz krajowych, przez których okrąg bydło stósownie do okoliczności ma być prowadzone. Bydło takie posyłać wolno tylko koleją żelazną lub drogą wodną. O przybyciu takiego bydła do miejsca, w którym ma stanąć, uwiadomić należy wcześniej Władzę administracyjną powiatową tego miejsca, iżby zarządziła przepisane ostrożności.

Do §fu 32go.

Gdy w zagrodzie zapowietrzonej pewnego miejsca zapowietrzonego wszystkie zwierzęta przeżuujące padną lub zostaną powybijane i środki odwietrzające będą w zupełności wykonane, można uchylić zamknięcie takiej zagrody (§. 21).

Orzeczenie, iż księgosusz ustał w zagrodzie odosobnionej (§. 26), lub w pewnej miejscowości poprzedzić mają za każdym razem ostateczne oględziny rogacizny, owiec i kóz. Jeżeli wtedy wszystkie te zwierzęta okażą się niepodjezranymi i jeżeli będą zachodziły okoliczności przewidziane w §. 32, Władza administracyjna powiatowa orzec ma, iż zaraza ustała, uchylić według okoliczności całkiem albo częściowo środki, które miały na celu zamknięcie okręgu pomorowego, ogłosić, iż zaraza ustała i donieść o tem Władzy krajowej.

Do §fu 33go.

Gdy nakazane będzie powybijanie przeżuwaczy, znajdujących się na targu bydła rzeźnego lub w rzeźni publicznej, nakaz ten spełnić należy w odpowiednim lokalu pod okiem weterynarza i w czasie jak najkrótszym.

Jeżeli między bydłem przewożonem na okręcie morskim znajdzie się sztuka podejrzana o księgosusz, Władza morska sanitarna powinna okręt odosobnić, zarządzić urzędowe sprawdzenie i, jeżeli istnieje szpital morski, odesłać tam okręt, aby z nim postąpiono według przepisu.

Jeżeli zajdzie konieczność wysadzenia zwierząt w innem miejscu na ląd, uwiadomić o tem należy Władzę administracyjną powiatową ze względu na potrzebną czynność urzędową.

Do §fu 35go.

Co się tyczy oszacowania i stwierdzenia wyników oszacowania, trzymać się należy §. 38 powszechnej ustawy o zarazach bydłych i odnośnego przepisu wykonawczego.

Do §fu 39go.

Gdyby zachodził przypadek przekroczenia zakazu wprowadzania przez granicę państwa lub kraju albo ominięcia wyznaczonych stacyj wchodowych, albo którykolwiek inny, w §. 39 przewidziany, w którym nie można orzec stanowczo, iż stan zwierząt nie wznieca najmniejszej obawy, Władza administracyjna zastosować ma przepis wykonawczy do §. 46 powszechnej ustawy o zarazkach zwierzęcych.

Podług tego przepisu wykonawczego postąpić także należy z surowemi wytworami zwierzęcemi suchemi. Świeże wytwory zwierzęce surowe, pochodzące z miejsc lub okręgów zapowietrzonych, należy zniszczyć.

Zresztą zarządzić należy co potrzeba, stósownie do jakości przypadku w myśl przepisów zasadniczych, podanych w ostatnim ustępie §. 46 przerzeczonej ustawy.

Do §fu 40go.

Ustęp 1. We względzie wpuszczania zwierząt i wytworów zwierzęcych surowych, tudzież postępowania z niemi, zakłady kwarantannowe trzymać się mają przepisów, które dla nich istnieją, o ile przepisów tych nie zmienia terażniejsza ustawa o księgosuszu i niniejszy przepis wykonawczy.

Rogaciznę wypuścić wolno z zakładów kwarantannowych tylko w celu postąpienia z nią według ustawy, a przeto bydło rzeźne wysyłać wolno tylko do wyznaczonych miejsc większej konsumcyi, inną zaś rogaciznę tylko do miejsc leżących w Galicyi lub na Bukowinie.

Do ustępu 3 i 4. Wyjąwszy przypadki wzmiankowane w ustępie 4, zamknięcie zakładów kwarantannowych zarządzać ma Władza administracyjna krajowa. O każdym zamknięciu zakładu kwarantannowego ogłosić należy w gazecie urzędowej, tudzież plakatami, przybitemi na odpowiedniej komorze i odpowiednim zakładzie kwarantannowym, i donieść o tem ministerstwu spraw wewnętrznych.

Gdyby księgosusz wybuchł w zakładzie kwarantannowym, dyrekcyja zakładu zarządzić ma niezwłocznie jego zamknięcie i za pośrednictwem Władzy powiatowej donieść o tem Władzy administracyjnej krajowej.

Do ustępu 6. Zwierzęta chore trzeba powybijać, z padliną ich postąpić należy podług §. 21, lit. b).

Zwierzęta wydające się zdrowemi zabić należy sposobem rzemieślniczym w odpowiednim lokalu zakładu kwarantannowego, z mięsem zaś i ze skórą postąpić według 3 części ustępu 6.

Do ustępu 7. Paszporty kwarantannowe dla przeżuwaczy wydawać należy w sposób dotychczasowy.

Pod względem wypalania cechy postępować należy jak dotychczas.

Do ustępu 8. Bydło rzeźne, wypuszczone z zakładów kwarantannowych, nie leżących tuż przy kolei żelaznej, pędzić należy aż do najbliższej stacyi kolei żelaznej, gdzie ma być wsadzone do wagonu, drogami szczegółowo wskazanemi, pod dozorem, nie dopuszczając, aby się mięszało z krajowem.

W miejscach, którym wolno nabywać bydło kwarantannowe na zabicie, zapobiedz należy za pomocą odpowiednich środków, aby popędzenie dalej, zabronione przy końcu części pierwszej ustępu 8 było niemożliwe.

Miejsca konsumcyi, do których bydło rzeźne wprowadzane być może, oznajmione będą zakładom kwarantannowym.

Do ustępu 9. Bydło przeznaczone do Galicyi lub na Bukowinę do celów gospodarczych, przewozić należy na miejsce przeznaczenia ile możności kolejami żelaznymi lub drogą wodną.

O ile to jest niemożliwe, transporty takie prowadzić należy w sposób wzmiankowany w ustępie 8.

Bydła takiego nie wolno wprowadzać pomiędzy krajowe przed upływem dni 10 od jego przybycia na miejsce przeznaczenia (§. 13 ustawy o księgosuszu).

Do ustępu 10, część 1. Właściciele bydła obowiązani są składać paszporty kwarantannowe, gdy chcą uzyskać inny paszport bydłęcy krajowy dla swego bydła.

W nowym paszporcie zapisać należy z odwołaniem się do paszportu kwarantannowego dzień wyjścia bydła z zakładu kwarantannowego.

Jeżeli wydać przyjdzie nowy paszport bydłęcy tylko dla części bydła wymienionego w paszporcie kwarantannowym, ubytek zanotować należy w paszporcie kontumacyjnym, który ma być zwrócony właścicielowi bydła.

Jeżeli wydane zostały nowe paszporty bydłace już dla wszystkich sztuk bydła, wymienionych w paszporcie kontumacyjnym, odebrać należy ten paszport kontumacyjny i dołączyć do zeszytu sznurowego paszportów bydłacych.

Nowych paszportów bydłacych do wyprowadzania takiego bydła z kraju lub poprowadzenia go na targi krajowe nie wolno wydawać przed upływem 60 dni po wypuszczeniu z zakładu kwarantannowego.

Do ustępu 11. Owce i kozy należy karmić w ciągu 12godzinnej obserwacji.

Do ustępu 12. Skóry, kości, rogi, końce rogów i racice, jeżeli przedmioty te są całkiem suche, tudzież jelita bydłace grube i cienkie nasolone i suche, łój nie topiony w beczkach, nakoniec sierć krowia, szczecina świńska, wełna owcza i włosy kozie zapakowane w worach lub wańtuchach, wprowadzane być mogą bez pośrednictwa zakładów kwarantannowych, dopóki ministerstwo spraw wewnętrznych nie wyda rozporządzenia przepisującego, aby do krajów, w których ustawa ta obowiązuje, wpuszczane były pod warunkiem odwietrzenia.

Łój nietopiony w żołądkach wpuszczać wolno tylko za pośrednictwem zakładów kwarantannowych, gdzie opakowanie (żołądek) odwietrzyć należy za pomocą obmycia 10procentowym roztworem chlorku wapna lub 6procentowym roztworem karbolowym.

Przedmioty przerzeczone, gdyby pod względem jakości swojej lub pod względem opakowania nie odpowiadały przepisom ustawy niniejszej, zwrócić należy od granicy.

Nastąpić to ma zwłaszcza wtedy, gdyby z suchymi częściami zwierzęcymi pomieszane były świeże.

Przywóz i przewóz części zwierzęcych świeżych jest bezwzględnie zakazany.

Taaffe r. w. **Stremayr** r. w. **Korb** r. w. **Falkenhayn** r. w.

Załączka I.

Kraj

Powiat

Gmina

Potwierdzenie

tyczące się mięsa przeznaczonego do a pochodzącego z prze-
 zuwaczów zabitych w miejscowości księgosuszem dotkniętej
 z w okręgu zapowietrzonym

Ilość zabitych zwierząt			P o s y ł a s i ę			Ze strony policyi towarzyszy posyłce do miejsca przeznaczenia	Potwierdzenie jako zwierzęta zabite okazały się zdrowymi
rogacizny	owiec	kóz	końmi	koleją żelazną	drogą wodną		

Komisya pomorowa w

dnia 188

Komisarz administracyjny.

Weterynarz.

Załączka III.

Powiat _____

Gmina _____

Wykaz wartości

przedmiotów, z polecenia komisji pomorowej w celu wykonania odwietrzenia zniszczonych, za które skarb państwa płaci wynagrodzenie. (§. 35 u. o k.)

Liczba bieżąca	Nazwisko właściciela	Miejsce	Nr. domu	Opis przedmiotu zniszczonego	Wartość szacunkowa		U w a g a
					zł.	c.	

